

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Отделение татарской филологии и культуры имени Габдуллы Тукая



УТВЕРЖДАЮ

Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.

"__" _____ 20__ г.

Программа дисциплины

Татарская литература начала XX века БЗ+.В.1.4

Направление подготовки: 050100.62 - Педагогическое образование

Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: на базе СПО

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Гилязов Т.Ш.

Рецензент(ы):

Закирзянов А.М.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Закирзянов А. М.

Протокол заседания кафедры No ___ от "___" _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации
(отделение татарской филологии и культуры имени Габдуллы Тукая):

Протокол заседания УМК No ___ от "___" _____ 201__ г

Регистрационный No

Казань
2016

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Гилязов Т.Ш. кафедра татарской литературы отделение татарской филологии и культуры им.Г.Тукая ,
Tagir.Gilazov@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Целями освоения дисциплины "История татарской литературы начала XX века" являются ознакомление с произведениями писателей начала XX века, хронологией их жизни и творчества, дать представление о направлении творческой эволюции татарских авторов, об особенностях поэтики и проблематики их наиболее значительных произведений, их отношений к различным художественным системам, а также о динамике развития национальной литературы, основных литературных направлениях, школах.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " БЗ+.В.1 Профессиональный" основной образовательной программы 050100.62 Педагогическое образование и относится к вариативной части. Осваивается на 3 курсе, 5, 6 семестры.

Данная учебная дисциплина входит в раздел "Б.3. Профессиональный цикл. Базовая часть". ФГОС-3 по направлению подготовки ВПО 050100.62 - Педагогическое образование.

Для изучения дисциплины необходимы компетенции, сформированные у обучающихся в результате обучения в средней общеобразовательной школе и в результате освоения дисциплин ООП подготовки бакалавра филологии "Введение в литературоведение", "Татарское устное народное творчество", "Татарская литература до XIX века", "Татарская литература XIX века", "История татарской литературной критики".

Дисциплина относится к системе дисциплин профессионального цикла, ориентированных на диахронное и синхронное изучение истории татарской литературы. Данная дисциплина предваряет циклы дисциплины профилизации (Педагогическое образование (Родной (татарский) язык и литература), учебную практику и производственную практику по направлению

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ок-1	владение культурой мышления; способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения
ок-6	стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства
пк-1	способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории татарской литературы, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии
пк-5	способность применять полученные знания в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
пк-7	владение навыками подготовки научных обзоров, аннотаций, составления рефератов и библиографий по тематике проводимых исследований, приемами библиографического описания; знание основных библиографических источников и поисковых систем
пк-9	способность к проведению учебных занятий и внеклассной работы по языку и литературе в общеобразовательных учреждениях и образовательных учреждениях среднего профессионального образования

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

основные положения и концепции в области теории и истории литературы; теории филологического анализа; иметь представление об истории, современном состоянии и перспективах развития литературоведческой науки.

2. должен уметь:

применять полученные знания и навыки в области теории и истории татарской литературы в научно-исследовательской и других видах деятельности, уметь проводить сопоставительный анализ художественных текстов с учетом жанровых традиций, различных литературных направлений и течений, а также лингвистический анализ текстов с учетом их стилистической принадлежности.

3. должен владеть:

основными методами и приемами исследовательской и практической работы в области теории и истории татарской литературы, а также основными литературоведческими терминами и понятиями.

В результате освоения дисциплины обучающийся должен:

Знать: основные положения и концепции в области теории и истории литературы; теории филологического анализа; иметь представление об истории, современном состоянии и перспективах развития литературоведческой науки.

Уметь: применять полученные знания и навыки в области теории и истории татарской литературы в научно-исследовательской и других видах деятельности, уметь проводить сопоставительный анализ художественных текстов с учетом жанровых традиций, различных литературных направлений и течений, а также лингвистический анализ текстов с учетом их стилистической принадлежности.

Владеть: основными методами и приемами исследовательской и практической работы в области теории и истории татарской литературы, а также основными литературоведческими терминами и понятиями.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины отсутствует в 5 семестре; экзамен в 6 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени	5	1	2	0	0	письменное домашнее задание
2.	Тема 2. Татарская проза начала XX века.	5	2	2	2	0	реферат
3.	Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.	6	1	0	2	0	тестирование
4.	Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.	6	2	0	2	0	эссе
	Тема . Итоговая форма контроля	6		0	0	0	экзамен
	Итого			4	6	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Тема: Кереш. Ижтимагы-сәяси атмосфера һәм мәдәни хәл. Әдәби юнәлеш, стиль һәм агымнар. Мең елдан артык тарихы булган татар сүз сәнгате үсешендә XX гасыр башы татар әдәбияты. Аның хронологик чикләре. XX гасыр башында илдәге тарихи вакыйгалар, ижтимагы-сәяси хәл. Беренче рус инкыйлабы, татар әдәбияты үсеше өчен ул тудырган алшартлар. Чор әдәбиятында XIX йөз татар әдәбияты реалистик традицияләренәң ижади үстерелеше, төнкыйди (социаль) реализмга күчеше. Романтизм, аның ике тибы. Рус-Аурупа әдәби багланышлары. Татар әдипләре ижатларында модернистик агымнар сыналышы.

Тема 2. Татарская проза начала XX века.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Тема 3. XX гасыр башында милли проза. Гаяз Исхакий ижаты. 1917 елларга кадәр татар прозасының үсеш баскычлары аерып чыгарыла. Үсеш этапларының идея-эстетик үзенчәлекләре ассызыклана, күренекле язучылар турында мәглүмат бирелә. XX гасыр башында яңа татар прозасына нигез салган күренекле язучы Гаяз Исхакий томыш һәм ижат биографиясе хакында күзаллау тудырыла. Фатих Әмирхан (1886-1926) ижаты Талантлы әдип, тәнкыйтьче, публицист, журналист һәм жәмәгать эшлеклесе. Ф.Әмирханның тормыш юлы, рухи һәм физик ныклыгы. Аның журналистлык һәм публицистик эшчәнлеге. Ф.Әмирханның милли әдәбиятны яңа баскычка күтәргә керткән өлеше. Эпик һәм драма төрөндә эшчәнлеге. Әдип ижатында гәүдәләнгән темалар, үткәрелгән төп фикерләр һәм идеяләр. Әмирхан каләм тарафыннан классик сатирик әсәрләр тудырылу. Әдип ижатында әдәби юнәлеш, стиль төреләге, аларның синтезы күзәтелү, бу юнәлештә кызыклы тәҗрибәләр ясалы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Тема: XX гасыр башы татар прозасы. 1. XX йөз башында татар прозасының яңа күтәрелеше. Аның социокультурологик җирлеге. 2. Г.Исхакий ижаты яңа реалистик прозасына нигез салучы. Әдип рухи мирасында яктыртылган ижтимагый һәм милли мәсьәләләр. 3. Ф.Әмирхан әдәби эшчәнлегендә сурәтләнгән темалар һәм язучы әсәрләренең сәнгати матурлыгы. 4. Г.Ибраһимовның Яшь йөрәкләр романында романтизм сыйфатларының чагылышы. 5. Ш.Камал хикәяләрендә кеше бәхете темасының яктыртылышы. Әдип әсәрләренең сәнгатьчә эшләнеше.

Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Тема: XX гасыр башы татар прозасы. 1. XX йөз башында татар прозасының яңа күтәрелеше. Аның социокультурологик җирлеге. 2. Г.Исхакий ижаты яңа реалистик прозасына нигез салучы. Әдип рухи мирасында яктыртылган ижтимагый һәм милли мәсьәләләр. 3. Ф.Әмирхан әдәби эшчәнлегендә сурәтләнгән темалар һәм язучы әсәрләренең сәнгати матурлыгы. 4. Г.Ибраһимовның Яшь йөрәкләр романында романтизм сыйфатларының чагылышы. 5. Ш.Камал хикәяләрендә кеше бәхете темасының яктыртылышы. Әдип әсәрләренең сәнгатьчә эшләнеше.

Тема: XX йөз башында милли шигърият 1. XX йөз башында татар поэзиясенең үсеш закончалыклары. 2. Г. Тукай һәм М.Гафури шигъри дөньяларында реалистик поэзиянең яңарышы. 3. С.Рәмиев лирикасының төп сыйфатлары. Лирик герой бирелеше. 4. Дәрдемәнд шигъриятендә фәлсәфи тирәнлек һәм шартлы-романтик образлылык. 5. Ш.Бабич һәм Н.Думаи шигъриятләренең хосусиятләре. .

Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Тема: Гафур Коләхмәтов ижаты. 1. XX өз башында татар драматургиясенең үсеш баскысларыб төп сыйфатлары. 2. Г.Коләхмәтов пролетар агым вәкиле. Аның әдәби мирасында пролетар әдәбият үзенчәлекләре. 2. Ике фикер драмасының тема яңалыгы. Давыт күңелендәге эчке каршылыкның гәүдәләнеше. 3. Драматургның ике сюжет сызыгын колачлаган Яшь гомер драмасы. Әсәрнең конфликт үзенчәлеге. Тема: Г.Камал комедия остасы. 1. Г.Камал ижатында сатираның үсеше, аның социаль җирлеге. Беренче театр комедиясе. Пьесада төп һәм ярдәмче каршылыктар. 2. Әдипнең Банкрот һәм Бүлек өчен комедияләре. Пьесаларда комедиографның чагылдыру өлкәсе; ачы көлү һәм фаш итү объектлары; көлке тудыру алымнары һәм чаралары. 3. Безнең шәһәрнең серләре комедиясе, сюжет һәм композиция үзенчәлеге.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени	5	1	подготовка домашнего задания	4	домашнее задание
2.	Тема 2. Татарская проза начала XX века.	5	2	подготовка к реферату	14	реферат
3.	Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.	6	1	подготовка к тестированию	10	тестирование
4.	Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.	6	2	подготовка к эссе	61	эссе
	Итого				89	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Рекомендуемые образовательные технологии: лекции, практические занятия, контрольные работы, коллоквиумы, самостоятельные работы, научно-исследовательские работы, творческие работы, курсовые работы.

При проведении занятий используются активные и интерактивные формы занятий (компьютерные симуляции, деловые и ролевые игры, проектные методики, мозговой штурм, разбор конкретных ситуаций) в сочетании с внеаудиторной работой.

В рамках учебного курса предусматриваются встречи с ведущими учеными литературоведами по истории татарской литературы начала XX века, посещение литературных музеев г.Казани и РТ, отдела редких книг и рукописей научной библиотеки КФУ им. Н.Лобачевского и архивов РТ.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени

домашнее задание , примерные вопросы:

1. XIX-XX гасыр чикләрендә татар әдәбиятында кеше, аның яшәешен гәүдәләндерүнең нинди яңа формалары, алымнары сынала башлый? 2. Реалистик, романтик һәм модернистик иҗат юнәлешләренең сурәтләү объектларын билгеләгез. 3. Реалистик, романтик, модернистик алымнарда пейзаж, табигать образларының вазифаларын һәм алар арасындагы аермаларны күрсәтегез. 4. ?XX йөз башы татар әдәбияты һәм модернистик агымнар? дигән темага диспут-әңгәмә оештырыгыз. 5. XX йөз башы татар әдәбиятының яңарышында нинди тарихи һәм мәдәни вакыйгалар зур роль уйнай? 6. Вакытлы матбугатның барлыкка килүе милли әдәбият үсешенә нинди мөмкинлекләр ача? 7. Татар профессиональ театрының тууы милли драматургиягә нинди сыйфади үзгәрешләр алып килә? 8. Татар әдәбияты үсешендә һәм яңарышында әдәбият тәнкыйть нинди роль уйнай?

Тема 2. Татарская проза начала XX века.

реферат , примерные темы:

Реферат темалары 1. Г. Тукай шигъриятендә Туган ил, Ватан темасы. 2. Г. Тукайның Беренче рус инкыйлабы еллары шигъриятендә социаль мотивлар. 3. Тукай шигъриятендә милләт мотивы. 4. Г. Тукай шигъриятендә сатирик рухани портреты. 5. Г. Тукай шигъриятендә дини мотивлар. 6. М. Фәйзи драматургиясендә хис култы 7. Ф. Әмирханның ?Яшьләр? драмасында татар тормышын үзгәртеп кору мәсьәләсе. 8. Ф. Әмирханның ?Фәтхулла хәзрәт? повестенда дин, эхлак, тәрбия мәсьәләләре. 9. Ф. Әмирханның ?Кадерле минутлар? хикәясендә мөхәббәт темасының гәүдәләнешә. 10. Ф. Әмирханның ?Хатын-кызлары? циклында Зөһрә кыз образы. 11. Ф. Әмирхан иҗатында хатын-кыз портреты. 12. Г. Камалның ?Бүләк өчен? пьесасында комик хәл һәм ситуациялар. 13. Г. Камалның ?Беренче театр? комедиясендә типлар. 14. Г. Ибраһимовның ?Диңгездә? хикәясендә фәлсәфи мәсьәләләр. 15. Г. Ибраһимовның ?Яшь йөрәкләр? романында Зыя һәм Мәрҗям образлары. 16. Ш. Камалның ?Уяну?, ?Буранда? хикәяләрендә кеше күнеленең гәүдәләну үзенчәлекләре. 17. Г. Исхакыйның ?Сөннәтче бабай? хикәясендә әдәби детальләр. 18. Г. Исхакыйның ?Алдым-бирдем? драмасында конфликт һәм характерлар 19. Н. Думави хикәяләрендә балалар тормышын сурәтләү. 20. Г. Камалның ?Банкрот? комедиясендә рухи банкротлык. 21. М. Гафуриның сугыш мотивы гәүдәләнгән шигърьләрендә лирик герой. 22. М. Гафуриның ?Ярлылар яки өйдәш хатын? повестенда сурәтдәү алымнары, чаралары.

Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.

тестирование , примерные вопросы:

Ябык Жиңел 1. ?Әдәбият майданында хәзер иң шәүкәтле вә иң бөек урында карт реалист Гаяз әфәнде тора? юлларының авторы: а) Ж.Вәлиди в) Г.Ибраһимов б) Ф.Әмирхан 2. Г.Исхакый гомеренең соңгы көннәрен үткәргән дөүләт: а) Германия б) Төркия в) Финляндия г) Польша 3. ?Тартышуда табарсың син үзеңнең хакыңны!? шигаре Г.Исхакый иҗатының кайсы чорына карый? а) мөҗрифтәчлек б) ?таңчы?лык в) милләтчлек 4. Ф.Әмирханның рус әдәбияте И.С.Тургенев иҗаты йогынтысында язылган әсәре: а) ?Урталыкта? в) ?Яшьләр? б) ?Тигезсезләр? г) ?Хәят? 5. Г.Ибраһимов иң актив язышкан матбугат органы: а) ?Аң? в) ?Балалар дөнъясы? б) ?Шура? г) ?Мөктәп? Уртача 6. ?Ике йөз елдан соң инкыйраз? әсәренең үзәген тәшкит иткән төп мәсьәлә: а) татар милләтенең инкыйразы б) татарларны урыслаштыру сәясәте в) хатын-кыз азатлыгы г) әдәбият, сәнгать, музыка мәсьәләсе 7. Ф.Әмирхан нинди иҗат тибы әдәбияте? а) реалист в) реалист-романтик б) романтик г) модернистик 8. Ф.Әмирхан иҗатында киң яктыртылган тема: а) мөхәббәт темасы в) тарихи тема б) яшьләр темасы г) сыйнфый көрәш вакыйгалары 9. Г.Ибраһимовның кайсы каһарманын Г.Исхакыйның мөхдүме (?Тормышмы бу??) белән бер рәткә куярга мөмкин булыр иде? а) Сабир г) Жәмил б) Сәлим д) Тимри в) Садык 10. ?Акчарлактар? (Ш.Камал) повестендагы ?акчарлактар? образының (троплар) төре: а) эпитет г) метафора б) сынландыру д) аллегория в) метонимия Авыр 11. Төп геройның эш-гамәлләрен бәяләүче буларак Зөһрә кыз мифологик образы килеп кергән Г.Исхакыйның әсәре: а) ?Теләнче кызы? б) ?Тормышмы бу?? в) ?Мәдрәсә җимешә? 12. ?Хәят? повестендагы сюжет вакыты: а) май аеннан алып икенче елның җәенә кадәр б) 16 ел в) өч ел 13. Г.Ибраһимовның иҗат концепциясендә кире кагылган мөхәббәт төре: а) әфләтүн г) бала б) ана д) тән в) туганлык е) гомумхалык 14. ?Печән базары, яхуд Яңа Кисекбаш? поэмасын тәнкыйди реализм үрнәге иткән сыйфат: а) вакыйга, хәл-күренешләрнең реаль жирлегә б) типиклаштыру, гомумиләштерү в) чынбарлыкны сурәтләүнең рухи принцибы г) кешенең рухи дөнъясына табигать күренешләренең янәшә куелуы

Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.

эссе , примерные темы:

1. Кеше бәхете өчен көрәшкә багышланган гомер (Гафур Коләхмәтов драмалары буенча) 2. Хәзерге заманда Мәхәббәт, Вәждан һәм Намус.

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

Перечень вопросов для экзамена (экзаменга сораулар):

1. XX йөз башы татар әдәбиятында әдәби тенденция һәм жанр буларак сатира (Шакир Мөхәммәдев "Япон сугышы яки добровольец Батыргали агай", Ф.Әмирхан "Фәтхулла хәзрәт", "Шәфигулла агай" һ.б.).
2. Галиәсгар Камал драматургиясендә конфликт һәм характерлар ("Бәхетсез егет", "Беренче театр", "Банкрот" һ.б.).
3. Г.Исхакыйның октябрьгә кадәрге ижатында мәгърифәтчелек, социаль тигезлек, милли һ.б. мәсьәләләр чагылышы ("Ике йөз елдан соң инкыйраз", "Зиндан", "Зөләйха", "Ул әле өйләнмәгән иде" һ.б.).
4. Г. Исхакыйның мөнажирлек чоры прозасы һәм драматургиясе ("Өйгә таба", "Көз", "Җан Баевич", "Олуг Мөхәммәд").
5. XX йөз башы татар драматургиясендә "яшь гомерне көрәшкә багышлау" концепциясе: Г.Коләхмәтов. "Ике фикер", "Яшь гомер", Ф.Әмирхан. "Яшьләр" һ.б.).
6. Фатих Әмирхан ижатында фикри яңарыш һәм сәнгати үзенчәлекләр ("Хәят", "Тигезсезләр", "Бер харәбәдә" һ.б.).
7. Габдулла Тукайның Җаек чоры тормышы һәм ижаты: ижтимагый-сәяси карашлары һәм сәнгатьчә фикерләвендәге үзгәрешләр ("И, каләм", "Дусларга бер сүз", "Иттифак хакында", "Государственная думага", "Алтынга каршы", "Теләнче", "Милләткә", "Китмибез", "Бер татар шагыйрәнең сүзләре", "Шүрәле" һ.б.).
8. Габдулла Тукайның Казан чоры ижаты: гражданлык һәм күңел лирикасы ("Шагыйрь", "Пәйгамбәр", "Милли моңнар", "Тормыш", "Мәхәббәт", "Сайфия", "Кыйтга", "Хәстә хәле" һ.б.).
9. Г.Тукайның сатирик ижаты, сәнгати алымнар төрлелеге ("Печән базары, яхуд Яңа Кисекбаш", "Пыяла баш", "Сорыкортларга", "Авыл халкына ни җитми" һ.б.). Тәнкыйди реализм.
10. Дәрдемәнд шигъриятенәң яңалыгы. Романтик сурәтлелек һәм символик образлар ("Тал чыбык", "Каләмгә хитаб", "Бүзләрем маналмадым", "Кораб", "Хәят", "Без" һ.б.).
11. Сәгыйть Рәмиев ижатында гыйсьянчылык романтизмының гәүдәләнешә ("Таң вакыты", "Сызла күңлем!", "Дөньяга", "Мин", "Алданган" һ.б.).
12. Мәжит Гафури ижатында жанр, мотив һәм стиль төрлелеге ("Шатлык шигыре", 1906 елдан 1907 елга васыять", "Яфрак", "Тормыш", "Үзем һәм халкым", "Юктырсың ла Алла", "Кара йөзләр", "Шагыйрьнең алтын приискасында" һ.б.).
13. Нәҗип Думавиның әдәби, гыйльми һәм педагогик эшчәнлегә ("Революция заманы", "Жәй дә бетте, көз дә җитте", "Сугыш", "Син - кеше", "Бездә жәйге таң", "Мәхәббәт", "Болгар кызы Тойгы туташ", "Кем гаепле", "Карт мөгаллимнәр", "Су кызы" һ.б.).
14. Мирхәйдәр Фәйзи драматургиясе: жанрлар, халык ижатыннан килгән сыйфатлар ("Яшьләр алдатмыйлар", "Кызганыч", "Галиябану").
15. Ш.Камал ижатына хас сыйфатлар: конфликт үзенчәлегә, образлар системасы һәм психологизм ("Уяну", "Буранда", "Сулган гөл", "Бәхет эзләгәндә", "Акчарлактар").
16. Шәехзадә Бабичның лирикасы һәм юмор-сатирасы ("Халкым өчен", "Бер минут", "Бөнәм фәрештәм", "Мандолин", "Тын төн", "Утрау", "Кандала", "Газазил" һ.б.).
17. Г.Ибраһимовның Октябрь инкыйлабына кадәрге ижаты. "Яшь йөрәкләр" әсәрендә образлар системасы һәм романтик фикерләү хосусиятләре.
18. Сәнгатьчә фикерләү тибы, ижат юнәлешә буларак романтизм.
19. Сәнгатьчә фикерләү тибы, ижат юнәлешә буларак реализм.

Тексты обязательного чтения.

Укылырга тиешле әдәби текстлар

Г.Тукай "Мужик йокысы"; "Дустларга бер сүз"; "Иттифак хакында"; "Сорыкортларга"; "Сайфия"; "Китмибез"; "Милләткә"; "Пыяла баш"; "Милли моңнар"; "Печән базары яхуд Яңа Кисекбаш"; "Жәйге таң хатирәсе"; "Мәхәббәт"; "Өзелгән өмет"; "Өметсезлек"; "Көзге жыллар"; "Хәстә хәле"; "Кыйтга"; "Ана догасы"; "Таян аллага"; "Шүрәле"; "Су анасы" һ.б.

Г.Исхакый "200 елдан соң инкыйраз"; "Корсак"; "Калуш"; "Зиндан"; "Өч хатын белән тормыш"; "Алдым-бирдем"; "Сөннәтче бабай"; "Татар гакылы"; "Зөләйха"; "Остазбикә"; "Олуг Мөхәммәд"; "Ул әле өйләнмәгән иде" һ.б.

Ф.Әмирхан "Фәтхулла хәзрәт"; "Кадерле минутлар"; "Хәят"; "Сүнгәч"; "Бер хәрабәдә"; "Тигезсезләр"; "Сөембикә"; "Ай өстендә Зәһрә кыз"; "Яшьләр" "Гарәфә кич төшемдә"; "Татар кызы" һ.б.

Г.Ибраһимов "Диңгездә"; "Уты сүнгән жәһәннәм"; "Сөю-сәгадәт"; "Табигать балалары"; "Карт ялчы"; "Яшь йөрәкләр"; "Мәрхүмнең дәфтөрәннән"; "Габдрахман Салихов" һ.б.

Г.Камал "Бәхетсез егет"; "Беренче театр"; "Банкрот"; "Бүлөк өчен"; "Уйнаш" һ.б.

Ш.Камал "Уяну"; "Буранда"; "Сәмруг кош"; "Сулган гөл"; "Козганнар оясында"; "Сукбай"; "Бәхет эзлөгәндә"; "Акчарлаклар"; "Курай тавышы"; "Чит илдә"; һ.б.

М.Гафури "Алмашыну"; "Шатлык шигыре"; "Инсаф вә иттифак" "Татар егетенә"; "1906 елдан 1907 елга васыять"; "Базарга чыктым"; "Фитрәт заманы"; "Кыямәт"; "Ул кем?"; "Юктырсың ла, Алла?"; "Яфрак", "Тормыш", "Язмыш", "Хәят юлында", "Яшь кыз", "Янган йөрәк", "Ярлылар яки Өйдәш хатын"; "Хан кызы Алтынчәч"; "Солдат хатыны Хәмидә", "Сарыкны кем ашаган", "Кәжә төкәсе белән көзгә" һ.б.

Дәрдемәнд

(З.Рәмиев) "Кораб"; "Без"; "Жәй үтте"; "Тал чыбык"; "Рәсем"; "Ни газизрәк"; "Син урысмы, татармы?"; "Татар угълы-татармын"; "Бүзләрем маналмадым" һ.б.

С.Рәмиев "Таң вакыты"; "Мин"; "Син"; "Ул"; "Дөньяга"; "Нәжметдин агай бәйрәме"; "Минем төн"; "Авил"; "Жәмилә"; "Хатыннар галәме"; "Яшә, Зәбәйдә, яшим мин" һ.б.

Ш.Бабич "Газазил"; "Бәхетем"; "Тукай үлгәч"; "Габдулла әфәнде Тукаев"; "Халкым өчен"; "Бәхетсез мин"; "Бөнәм фәрештәм"; "Скрипка"; "Тын төн"; "Ике аккош"; "Бер минут"; "Утрау" һ.б.

Г.Коләхмәтов "Яшь гомер" һ.б.

М.Фәйзи "Яшьләр алдатмыйлар"; "Кызганыч" һ.б.

С.Жәлөл "Дим буенда" һ.б.

Н.Думаи "Революция заманы"; "Берлек-иттифакъ", "Умарта корты", "Бик дәрест", "Жәй дә бетте, көз дә җитте", "Беренче кар", "Тормыш", "Акчарлак", "Мәхәббәт", "Инсан"; "Мәхбүс дустыма"; "Син кеше"; "Сугыш"; "Сугыш тәэссораты"; "Кем гаепле"; "Ике мәхәббәт"; "Су кызы"; "Карт мөгәллимнәр"; "Мортый илә Мукай" һ.б.

К.Тинчурин "Беренче чәчәкләр"; "Соңгы сәлам" һ.б.

Г.Гобәйдуллин "Яшьләр кичәсе"; "Моң"; "Олуг ләгънәт"; "Скрипкачы Хөсәен"; "Чалбар" һ.б.

Ш.Әхмәдиев "Мөгәллим"; "Суга баткан килән"; "Кеше"; "Шагыйрь моңа" һ.б.

Г.Рәхим "Галия", "Көзгә хикәя", "Миләүшәләр арасында", "Артист", "Шагыйрь" һ.б.

Темы контрольных работ

6. Ф.Әмирханның "Хәят" повестенда яшь кеше кичерешләрен сурәтләү алымнары.

7. Г.Исхакыйның "Алдым-бирдем" драмасында күтәрелгән проблемалар. Аларның сәнгатьчә хәл ителеше.

8. Г.Тукайның "Тормыш" нәм "... гә (Ядкәр) шигырьләрендә лирик герой.

9. Г.Коләхмәтовның "Яшь гомер" драмасында шәхеснең революциягә мөнәсәбәте мәсьәләсе, аның сәнгатьчә хәл итүдә язучының яңалыгы.

10. Ш.Бабич лирикасында мәхәббәт мотивы.

11. Г.Ибраһимовның "Карт ялчы" хикәясендә Шанибәк образы.

12. Жаек чоры ижатында Г.Тукайның әдәби-эстетик карашлары ("Мужик йокысы", "Дустларга бер сүз", "Хөррият хакында" һ.б.)

13. Г.Исхакыйның "Остазбикә" хикәясендә хатын-кыз бәхетенәң яктыртылышы.

14. Дәрдемәнднең "Кораб" шигырендә символик образлар.

15. С.Рәмиевнең "Яшә, Зәбәйдә, яшим мин" драмасында хатын-кыз мәсьәләләренең яктыртылышы.
16. С.Жәләлнең "Дим буенда" повестенда романтик шәхесләр язмышын сурәтләү / Рөстәм, Фәридә һ.б.
17. Г.Ибраһимовның "Диңгездә" хикәясендә идея-эстетик үзенчәлекләр.
18. Ф.Әмирханнның "Тигезсезләр" драмасында күтәрелгән мәсьәләләр һәм аларның заманча яңгырашы.
19. Ф.Әмирханнның "Халык кызлары" циклында милләт язмышы мәсьәләсе.
20. Г.Исхакыйның "Остазбикә" әсәрендә милли хосусиятләренең чагылышы.
21. Ш.Бабичның "Газазил" поэмасы.
22. Г.Тукайның "Өзелгән өмид" шигырендә кичереш образы.
23. С.Рәмиевнең "Таң вакыты" шигырендә лирик герой.
24. Г.Тукайның "Милли моңнар" шигыренә бәя.
25. Г.Тукайның "Пар ат" шигырендә образлар.
26. Г.Тукайның "Бер татар шагыйренең сүзләре" шигырендә шагыйрь һәм халык, шагыйрь һәм милләт проблемасы тирәсендә уйланулар.
27. Г.Тукайның "Өметсезлек" шигырендә лирик герой.
28. Г.Тукай шигырьләрендә сатирик рухани образы.
29. Г.Ибраһимовның "Татар шагыйрьләре" хезмәтендә Тукайның 1905-1907 еллар ижәт чорына бәя.
30. Г.Тукай һәм Н.Думави шигъриятендә бердәмлек мотивы.
31. Г.Ибраһимовның "Татар шагыйрьләре" китабында Г.Тукай, Дәрдемәнд әсәрләренең теле, еслүбе мәсьәләсе.
32. Г.Ибраһимовның "Татар шагыйрьләре" хезмәтендә Дәрдемәнд лирикасының идея-эчтәлегенә мөнәсәбәт.
33. Г.Ибраһимовның "Татар шагыйрьләре" китабында С.Рәмиев лирикасына бәя.
34. Г.Тукайның "Үкенеч" шигырендә лирик герой.
35. М.Гафури ижәтында сәяси лирика: идея-эстетик анализ.
36. Г.Ибраһимовның "Яшь йөрәкләр" романында музыка.
37. Г.Ибраһимовның "Сөю-сәгадәт" хикәясендә әфләтүн мөхәббәте.
38. С.Жәләлнең "Дим буенда" повестенда табигать.
39. Ф.Әмирханнның "Бер харәбә" хикәясендә сурәтләү алымнары һәм чаралары.
40. С.Сүнчәләй шигъриятенә Г.Тукай йогынтысы.
41. Ш.Әхмәдиев ижәтында жанралар төрлелеге.
42. Г.Ибраһимовның "Табигать балалары" хикәясендә поэтикасы.
43. Г.Тукайның инкыйлаб еллары шигъриятендә иҗтимагый, социаль мотивлар.
44. Г.Исхакыйның "Зиндан" повестенда шәхес иреге мәсьәләсе.
45. Г.Исхакыйның "Зиндан" повестенда патша хөкүмәте төрмәләрендәгә эчке тәртипләренең сурәтләнеше.
46. Г.Исхакыйның "Остазбикә" повестенда конфликт үзенчәлеге.

7.1. Основная литература:

1. Гыйлажев Т. Татар әдәбияты. XX гасыр башы. Лекцияләр. Гамәли дәресләр. Тестлар. - Казан: Мәгариф, 2007. - 239 б.

2. Гыйлажев Т.Ш. Мирхәйдәр Фәйзи: Тормыш юлы һәм ижаты / Уку-укуыту әсбабы. - Казан: Казан университеты, 2011. - 80 б.
3. Татар әдәбияты тарихы. Алты томда. 3-т (XX гасыр башы). Том. ред. Халитов Г.М., Гыйззәтуллин Н.Г., Әхмәдуллин А.Г. һ.б. - Казан: Татар кит.нәшр., 1986. - 598 б.
4. Закиржанов Ә.М. Татар әдәбият белеменең актуаль мәсьәләләре: уку-укуыту әсбабы. - Казан: Отечество, 2014. - 156 б.
5. Загидуллина Д.Ф. Модернизм в татарской литературе первой трети XX века. - Казань: Татар.кит.нәшр., 2013. - 207 с.
6. Загидуллина Д.Ф. 1960-1980 еллар татар әдәбияты: яңарыш майданнары һәм авангард эзләнүләр. Монография. - Казан: Татар.кит.нәшр., 2015. - 383 б.
7. Загидуллина Д.Ф., Йосыпова Н.М. XX гасыр татар әдәбияты тарихы: дәрәҗәлек. - Казан: Казан университеты, 2011. - 1 нче китап: XX йөзнең беренче яртысында татар әдәбияты. - 230 б.
8. Ганиева Р. К. Традиции Восточного Ренессанса в тюрских литературах Средневековья и Нового времени. - Казань: Изд-во "Фән" АН РТ, 2014. 272 с.
9. Нуруллин И. XX йөз башы татар әдәбияты. - Казан: Татар кит.нәшр., 1982. - 285 б.
10. Бәширов Ф. XX йөз башы татар прозасы. - Казан: Фикер, 2002. - 284 б.
11. Ганиева Р. Татар әдәбияты: традицияләр, бәйләнешләр. - Казан: Университет нәшрияты, 2002. - 272 б.
12. Загидуллина Д. XX йөз башы татар прозасы һәм модернизм. - Казан: Татар кит.нәшр., 2003. - 254 б.
13. Литовченко М.В. Теория и история литературы: Проблема преемственности в развитии русской литературы XIX в. Учебное пособие для студентов / М.В.Литовченко. - Кемерово: КемГУКИ, 2011. - 72 с. <http://www.bibliorossica.com> ЭБС "Библиороссия"
14. История русской литературы конца XIX - начала XX века: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению 031000 и специальности 031001 - Филология: в 2 т. / под ред. В. А. Келдыша.-2-е изд., Москва: Академия, 2009.
15. Гилязов Т.Ш. История татарской литературы начала XX века. <http://tulpar.kfu.ru/course/view.php?id=1901> ЭОР

7.2. Дополнительная литература:

1. Аминова В.Р. Типы диалогических отношений между национальными литературами (на материале произведений русских писателей второй половины XIX в. и татарских прозаиков первой трети XX в.). - Казань: Казанский государственный университет, 2010. - 476 с.
2. Ахмадуллин А.Г. Татарская драматургия: истоки и проблемы. - Казань: Татар. кн. изд-во, 2012. 511 с.
3. Әдәбият белеме: Терминнар һәм төшенчәләр сүзлеге. - Казан: Мәгариф, 2007. - 231 б.
4. Габдулла Тукай әсәрләре: сүзлек-белешмәлек / [төз. һәм кереш сүз авт. З.Рәмиев: фән. мөх-ләре З.Рәмиев, З.Шәйхелисламов]. - Казан: Татар кит.нәшр., 2012. - 480 б.
5. Бакиров М.Х. Татарский фольклор. - Казань: Ихлас, 2012. - 400 с.
6. Галимуллин Ф.Г. Писательское слово на рубеже эпох. - Казань: Казан. ун-т, 2014. - 228 с.
7. Фридерих М. Габдулла Тукай как объект идеологической борьбы [пер. с нем. И.А.Гилязова]. - Казань: Татар. кн. изд-во, 2011. - 342 с.
8. Закиржанов Ә.М. Татар әдәбият белеменең актуаль мәсьәләләре: уку-укуыту әсбабы. - Казан: Отечество, 2014. - 156 б.
9. Миннегулов Х. Этапы развития тюрко-татарской, античной и русской литератур. Монография. - Казань: Ихлас, 2014. - 288 с.
10. Рәмиев З. Әдәбиятчы-текстолог язмалары (1990-2013). - Казан: Ихлас, 2014. - 436 б.

11. Харрасова Р.Ф. Рухи яңарыш баскычларында: ХУІІІ - ХХ йөз башы. - Казан: Республиканский центр мониторинга качества образования, 2013. - 312 б
12. Яхин Ф. Әдәбият укыганда: Фәнни тикшеренүләр. - Казан: Сүз, 2014. - 236 б.
13. Зинченко, В. Г. Литература и методы ее изучения. Системно-синергетический подход [Электронный ресурс] : учеб. пособие / В. Г. Зинченко, В. Г. Зусман, З. И. Киринозе. - М.: Флинта : Наука, 2011. - 280 с. <http://znanium.com/bookread.php?book=455178> ЭБС "Знаниум"
14. Яхин Ф.З. Гасырдан - гасырга [Текст: электронный ресурс] : яңа заман әдәбиятына / Фәрит Яхин .? Электронные данные (1 файл: 1,17 Мб) .? (Казань : Казанский федеральный университет, 2014) .? Загл. с экрана .? Режим доступа: открытый URL:<http://libweb.kpfu.ru/publication/book/978-5-98356-233-2.pdf>
15. Гилязов Т.Ш. История татарской литературной критики <http://tulpar.kfu.ru/course/view.php?id=2018> ЭОР
16. Әдәбият белеме сүзлеге / Төз-мөх. А.Әхмәдуллин - Казан: Татар кит.нәшр., 1990. - 239 б.
17. Гайнуллин М. Татарская литература и публицистика нач. ХХ века. - Казань: Татарское книжное издательство, 1980. - 433 с
18. Ганиева Р. Шагыйрьнең рухи дөньясы ("Габдулла Тукай" энциклопедик сүзлек-белешмәсенә өзерләнгән материаллардан). - Казан: ТаРИХ, 2002. - 112 б.
19. Ганиева Р. Нәжип Думавиның ижат сәхифәләре. - Казан: Отечество, 2003. - 106 б.
13. Гыйлажев Т. ХХ йөз башы татар әдәбиятын укыту мәсьәләләре. Методик кулланма. - Казан: "Печатный двор". 2002. - 96 б.
20. Камалов Б. Мирхәйдәр Фәйзи (Мирхәйдәр Фәйзиниң тормыш һәм ижат юлы турында). - Казан: Татар кит. нәшр., 1987. - 160 б.
21. Лаисов Н. Габдулла Тукай. - Казань: Татарское книжное издательство, 1985. - 86 с.
22. Мәңдиев М. Әдәбият һәм чынбарлык: ХХ йөз башы татар әдәбияты тарихына яңа материаллар. - Казан: Татар кит. нәшр., 1987.- 304 б.
23. Миңнегулов Х. Гаяз Исхакыйның мөһажирлектәге ижаты. - Казан: Татар. кит. нәшр.,2004. - 367 б.
24. Мусин Ф. Гаяз Исхакый (Тормышы һәм эшчәнлеге). - Казан: Татар кит. нәшр., 1998. - 189 б.
25. Нуруллин И. Фатих Әмирхан. - Казан: Татар кит. нәшр., 1988. - 279 б.
26. Нуруллин И. Моңлы саз чыңнары. Документаль роман. Төзәтелгән һәм тулыландырылган икенче басма. - Казан: Татар кит. нәшр., 2000. - 272 б.
27. Нигматуллина Ю. Типы культур и цивилизаций в историческом развитии татарской и русской литературы. - Казань: "Фән", 1997. - 189 с.
28. Рәмиев З. ХХ йөз башы татар әдәбияты: авторлык, төп текст һәм хронология мәсьәләләре. - Казан: РИЦ "Школа", 2000. - 180 б.
29. Сайганов А. Эстетика Ф.Амирхана и эстетические идеи в татарской реалистической литературе конца XIX- XX веков. - Казань: Татарское книжное издательство, 1982. - 162 с.
30. Садретдинов Ш. Сәгыйть Рәмиев ижаты. - Казан: Университет нәшрияты, 1973. - 160 б.
31. Сәхапов М. Исхакый ижаты: Монография. - Казан: Мирас, 1997. - 367 б.
32. Сәхапов М. Исхакый һәм ХХ гасыр татар әдәбияты: Монография. - Казан: Мирас, 1997. - 529 б.
33. Саяпова А. Поэзия Дардменда и символизм. - Казань: Педагогический университет, 1997. - 210 с.
34. Халит Г. Тормыш һәм ирек жырчысы. - Казан: Татар кит. нәшр. 1980. - 183 б.
35. Халит Г. Яңа гасыр поэзиясе: ХХ йөз башы (1905-1917 еллар) татар поэзиясендә ижат методы, лирик герой, традиция һәм новаторлык мәсьәләләре. - Казан: Татар кит.нәшр., 1979. - 166 б

7.3. Интернет-ресурсы:

КНИГОФОНД - knigafund.ru

КФУ - Научная библиотека им. Н.И.Лобачевского - lsl.ksu.ru

Научная библиотека им. Н.И.Лобачевского Казанского ... - g-egorov.livejournal.com/115591.html

Научная библиотека им.Лобачевского Казанского университета - lsl.ksu.ru

Электронная Библиотека КГУ / Каталог Книг - library.ksu.ru

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Татарская литература начала XX века" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB, audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудование имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "БиблиоРоссика", доступ к которой предоставлен студентам. В ЭБС "БиблиоРоссика" представлены коллекции актуальной научной и учебной литературы по гуманитарным наукам, включающие в себя публикации ведущих российских издательств гуманитарной литературы, издания на английском языке ведущих американских и европейских издательств, а также редкие и малотиражные издания российских региональных вузов. ЭБС "БиблиоРоссика" обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Оргтехника, теле- и аудиоаппаратура, виртуальная и электронная библиотека учебно-методической литературы, доступ к сети Интернет.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 050100.62 "Педагогическое образование" и профилю подготовки Родной (татарский) язык и литература .

Автор(ы):

Гилязов Т.Ш. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

Закирзянов А.М. _____

"__" _____ 201__ г.